

סילבוס

טיפול קוגניטיבי ופסיכותרפיה בשיקום נוירופסיכולוגי - 51696

תאריך עדכון אחרון 10-10-2016

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: פסיכולוגיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' דני הופיין

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: dan.hoofien@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: ג' 11-12 בתאום מראש

מורי הקורס:

פרופ דן הופיין

ד"ר טל שני-אור

תאור כללי של הקורס:

הקורס יעסוק בהיבטים המושגיים והקליניים של שיקום נירופסיכולוגי תוך שימת דגש מיוחד על הטיפול השיקומי ארוך הטווח. באמצעות קריאה המלווה את השיעור ודיונים בכיתה נעסוק בארבעה נושאים עיקריים:

א. האפידמיולוגיה והאטיולוגיה של פגיעות מוחיות, מנגנונים פתולוגיים ראשוניים ומשניים, תסמונות עקריות והחלמה מוחית.

ב. התגובות הרגשיות השכיחות והבעייתיות ביותר לאחר פגיעת ראש, איך ומדוע הן מתעוררות? מהן שיטות ההתערבות הפסיכותרפוטיות היעילות ביותר להתמודדות עמן?

ג. ההשלכות ההתנהגותיות של פגיעת ראש ושיטות ההתערבות היעילות ביותר לעיצוב התנהגות.

ד. מהו שיקום קוגניטיבי? על אילו בסיסים תאורטיים ואמפיריים הוא מבוסס? כיצד מרכיבים טיפול קוגניטיבי יעיל? בשיעור נבדוק יישומים של העקרונות שנלמדו על טיפולים מקובלים ומבוססי ממצאים בקשב, בזיכרון ובתפקודים אקסקקוטביים.

מטרות הקורס:

להכיר את הליקויים ההתנהגותיים, פסיכולוגיים וקוגניטיביים העיקריים הנגרמים על ידי סוגים שונים של פגיעות מוחיות, את הבסיס התאורטי לטיפול בהם ואת שיטות ההתערבות הנירופסיכולוגיות המקובלות.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- בסיומו של הקורס הסטודנטים ירכשו את המיומנויות הבאות בהקשר לנירופסיכולוגיה קלינית שיקומית: ידע, הבנה, יישום, ניתוח, סינטזה והערכה. באופן ספציפי הסטודנטים יוכלו: לתאר את תחום הנ.פ. השיקומית, היקפו ושיטותיו; לזהות תאוריות נ.פ., פרדיגמות ומושגי מפתח בשיקום נ.פ.; ליישם מודלים נ.פ. שיקומיים ולקשרם לבעיות ספציפיות; לנתח היבטים של התערבויות קוגניטיביות ופסיכותרפוטיות ולהדגים במונחים ומודלים של נ.פ. קלינית; להעריך באופן ביקורתי מערכות טיפול נ.פ. קיימות.

דרישות נוכחות (%) :

100%

שיטת ההוראה בקורס: הקורס מתקיים בשני מישורים במקביל: בשיעורים מוצגים ונדונים, בהרצאות פרונטאליות, עקרונות תאורטיים וקליניים ודרכי יישומם, כולל גם באמצעות הצגות מקרה. לכך מתלווה חומר קריאה המשלים את הנלמד בשיעור וידון בשיעורים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- א. אפידמיולוגיה של פגיעות ראש
- ב. אטיולוגיה של פגיעות ראש כולל פתופיסיולוגיה..
- ג. החלמה מוחית
- ד. תסמונות פגיעה מוחית
- ה. מודל ליקויים ראשוניים ומשניים
- ו. ליקויי התנהגות לאחר פגיעה מוחית

- ז. עיצוב התנהגות לאחר פגיעה מוחית
ח. מודל המשולש המעגלי □ תגובות רגשיות והטיפול בהן
ט. דיכאון והכחשה
י. פגיעה נרקציסטית והפרעת אישיות
יא. תגובה פוסט טראומתית
יב. פסיכותרפיה תמיכתית
יג. פסיכותרפיה דינמית מוגבלת זמן
יד. פסיכותרפיה אקסיסטנציאליסטית
טו. התאמת הפסיכותרפיה לטיפול באנשים לאחר פגיעה מוחית
טז. ליקויים קוגניטיביים לאחר פגיעת ראש
יח. מבוא לטיפול קוגניטיבי □ כיצד מתכננים טיפול יעיל
יט. טיפול בהפרעות קשב
כ. טיפול בהפרעות זיכרון, כולל למידה ללא טעויות
ל. טיפול בליקויים אקסקקוטיוויים

חומר חובה לקריאה:

תוכנית הקורס על פי פרקים ונושאים, כולל מקורות לקריאה חובה ומצגות מלוות:

א. מבוא לשיקום נוירופסיכולוגי ותיסמונות של פגיעה מוחית.

א.1. : אפידמיולוגיה

1. Lezak, M.D., Howieson, D.B., Loring, D.W. et al (2004) *Neuropathology for neuropsychologists* (Chapter 7, Pages 157-206 only). In Lezak, M.D; Howieson, D.B; Loring, D.W; *Neuropsychological assessment* (4th ed.). London: Oxford University Press.

2. מצגת אפידמיולוגיה של פגיעות מוחיות: *TBIepidemiology*

א.2. אטיולוגיה של פגיעות מוחיות ראשוניות ומשניות

3. Kochanek P.M., Clark R.S.B., and Jenkins, L.W. (2006) *TBI: Pathobiology*. In: N.D. Zasler, D.I. Katz and R.D. Zafonte (Eds.) *Brain Injury Medicine: Principles and Practice*. New York, Demos. Chap 8, pp 81-97.

4. מצגת אטיולוגיה של פגיעות מוחיות ראשוניות: *Injury_primary_TBletiology*

5. מצגת אטיולוגיה של פגיעות מוחיות משניות: *Injury_Secondary_Aetiology_TBI*

א.3. החלמה מוחית

6. Stein, D.G. (2006) *Concepts of CNS plasticity and their implications for understanding recovery after brain damage*. In: N.D. Zasler, D.I. Katz and R.D. Zafonte (Eds.) *Brain Injury Medicine: Principles and Practice*. New York, Demos. Chap 9, pp 97-109.

7. מצגת החלמה מוחית: *recovery_Brain*

א.4. תיסמונות פגיעה מוחית

8. Stuss, D. (2011) *Functions of the frontal lobes: Relation to executive functions.* JINS, 17, 759-765.

9. M.M. Mesulam (2002) *The human frontal lobes: Transcending the default mode through contingent encoding.* In D.T. Stuss & R.T. Knight (Eds.) *Principles of Frontal Lobe Function*, New York, Oxford University Press. Chap. 2

10. מצגת תיסמונות: *Syndromes_Injury_Brain*

א.5. ליקויים תפקודיים ראשוניים ומשניים

11. מצגת ליקויים ראשוניים ומשניים: *deficits_Secondary_Primary*

ב. תגובות התנהגותיות ורגשיות לאחר פגיעה מוחית ופסיכותרפיה

ב.1. הפרעות התנהגות לאחר פגיעת ראש והטיפול בהן.

12. Ylvisaker, M., Turkstra, L., Coehlo, C., et. al. (2007) *Behavioral interventions for children and adults with behavior disorders after TBI: A systematic review of the evidence.* Brain Injury, 21, 8, 769-805.

13. Cattelani, Raffaella; Zettin, Marina; Zoccolotti, Pierluigi *Rehabilitation treatments for adults with behavioral and psychosocial disorders following acquired brain injury: A systematic review.* Neuropsychology Review, Vol 20(1), Mar 2010, 52-85.

14. מצגת טיפול התנהגותי: *modification Behavior*

ב.2. מבוא לתגובות רגשיות ופסיכותרפיה לאחר פגיעה מוחית

15. מצגת מודל המשולש המעגלי: *Main_CircledTriangel*

16. Klonoff, P. (2010) *Introduction and Overview.* In P. Klonoff: *Psychotherapy after Brain Injury.* Chap. 1, pp. 1-20. New York, The Guilford Press.

ב.3. אבל, דיכאון והכחשה

17. Guillamondegui OD, Montgomery SA, Phibbs FT, et al. (2011) *Traumatic Brain Injury and Depression. Comparative Effectiveness Review.* Vanderbilt Evidence

based Practice Center. Rockville, MD: Available at:
www.effectivehealthcare.ahrq.gov/reports/final.cfm. Read only ES-1 □ ES-16

18. Jorg, R., Robinson, R., Moser, D., et. al. (2004) Major depression following traumatic brain injury. *Archives General Psychiatry*. 61, 42-50
- 19. T. Ownsworth, J. Strong, M. Radel, et. al. (2007) Awareness typologies, long term emotional adjustment and psychosocial outcomes following acquired brain injury. *NEUROPSYCHOLOGICAL REHABILITATION*, 17 (2), 129□150.
20. Onsworth, T. (2005). The impact of defensive denial upon adjustment following TBI. *Neuropsychanalysis*, 7, 83-94.

21. מצגת דיכאון והכחשה לאחר פגיעת ראש: Denial_Depression

ב.4. תגובות והפרעת אישיות נרציססטית לאחר פגיעת ראש

22. Hibbard M. R. , Bogdany J., Uysal S., Kepler K., Silver J., Gordon W. A. , Haddad L. (2000) Axis II psychopathology in individuals with traumatic brain injury. *Brain Injury*, 14, 1, 45-61.

23. Klonoff , P. (2010) *Sense of Self and Identity*. In P. Klonoff: *Psychotherapy after Brain Injury*. Chap. 4, pp. 74-99. New York, The Guilford Press.

24. מצגת הפרעת אישיות נרציססטית: disorders Personality

ב.5. תגובות פוסט טראומטיות לאחר פגיעת ראש

25. Bryant,R; Marosszeky, J; Crooks, J; Baguley, I; Gurka, J; (2001). Posttraumatic stress disorder and psychosocial functioning after severe traumatic brain injury. *Journal-of-Nervous-and-Mental-Disease*. 189 (2): 109-113.

26. מצגת תגובה פוסט טראומטית לאחר פגיעת ראש: PTSD

ב.6. פסיכותרפיה לאחר פגיעת ראש

27. Klonoff , P. (2010) *Guidelines for Early Psychotherapy Sessions and General Treatment Considerations*. In P. Klonoff: *Psychotherapy after Brain Injury*. Chap. 2, pp. 20-45. New York, The Guilford Press

28. J. M. Fleming^{1,2} and T. Ownsworth¹ A review of awareness interventions in brain injury rehabilitation *NEUROPSYCHOLOGICAL REHABILITATION* 2006, 16 (4),

29 . מצגת פסיכותרפיה לאחר פגיעת ראש: Psychotherapy

ג. ליקויים קוגניטיביים והטיפול בהם

ג.1. סוגי ליקויים קוגניטיביים

30. Eslinger, P.J., Zappala G., Chakara, F., Barrett, A.M. (2006) Cognitive impairments after TBI. In N.D. Zasler, D.I. Katz and R.D. Zafonte (Eds.) *Brain Injury Medicine: Principles and Practice*. New York, Demos. Chap 42, pp 779-791.

ג.2. מבוא לטיפול קוגניטיבי

31. Cicerone, K.D. (2006) Cognitive rehabilitation. In N.D. Zasler, D.I. Katz and R.D. Zafonte (Eds.) *Brain Injury Medicine: Principles and Practice*. New York, Demos. Chap 41, pp 765-779.

32. Keith D. Cicerone PhD, Cynthia Dahlberg et al., Evidence-based cognitive rehabilitation: Recommendations for clinical practice. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation* 2000

33. Sohlberg, M.M. & Mateer, C.A. (2001) Introduction to cognitive rehabilitation. In Sohlberg, M.M. & Mateer, C.A. *Cognitive Rehabilitation: An integrative Neuropsychological Approach*. The Guilford Press.

ג.3. טיפול בהפרעות קשב, זיכרון ותיפקודים אקסקוטיוויים

34. Sohlberg, M.M. & Mateer, C.A. (2001) Management of attention disorders. In Sohlberg, M.M. & Mateer, C.A. *Cognitive Rehabilitation: An integrative Neuropsychological Approach*. The Guilford Press.

35. O'Brien, M., Nair, R., & Lincoln, N. (2013) A comparison of the content of memory rehabilitation groups for patients with neurological disabilities. *Neuropsychological Rehabilitation*, 23, 3, 321-332.

36. Pitel, A., Beaunieux, H., et al. (2006) Two case studies in the application of errorless learning techniques in memory impaired patients with additional executive deficits. *Brain Injury*, 20(10): 1099-1110

37. M, Spikman., D. Boelen et al (2009) Effects of a multifaceted treatment program for executive dysfunction after acquired brain injury on indications of executive functioning in daily life. *Journal of the International Neuropsychological Society* doi:10.1017/S1355617709991020

38 . מצגת טיפול קוגניטיבי: CogRehab1

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 50 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 50 %
מבחן ביניים

מידע נוסף / הערות:

הקורס נחלק לשלושה פרקים. הפרק הראשון והשני ילמדו במהלך סמסטר א' והפרק השלישי במהלך סמסטר ב'. הפרק הראשון יעסוק במבוא לשיקום נוירופסיכולוגי וילמדו בו הנושאים הבאים: אפידמיולוגיה ואתיולוגיה של פגיעות ראש כולל פגיעות ראשוניות ומשניות, תיסמונות עקריות של פגיעה מוחית, עקרונות פסיכולוגיים של החלמה מוחית, ומודל חלוקה לליקויים ראשוניים ושינוניים. הפרק השני יעסוק בניתוח התגובות הרגשיות וההתנהגותיות לאחר פגיעת ראש ושיטות הפסיכותרפיה המתאימות להן. נושאים אלו יסקרו במסגרת מודל כוללני (מודל המשולש המעגלי). ילמדו בו הנושאים הבאים: עקרונות בעיצוב התנהגות לאחר פגיעת ראש, תגובות אבל דיכאון והכחשה, תגובה פוסט טראומטית, פגיעה נרקציסיסטית, מבוא לפסיכותרפיה, טיפול תמיכתי, טיפול דינמי מוגבל זמן וטיפול אקסיסטנציאליסטי. הפרק השני יעסוק בשיקום נוירוקוגניטיבי וילמדו בו הנושאים הבאים: סוגי ליקויים קוגניטיביים לאחר פגיעות מוחיות, מבוא לטיפול קוגניטיבי כולל בעקרונות בניית מערך טיפול, טיפל בהפרעות קשב וריכוז, טיפול בהפרעות זיכרון, כולל למידה ללא טעויות, וטיפול בליקויי תפקוד אקסקוטיבי.

הקורס מלווה כולו בחומר קריאה חובה ומועבר באמצעות מצגות מפורטות. ציון הקורס יקבע בשני מבחנים. אחד בתום סמסטר א' והשני בסוף השנה. הנושאים עליהם יתקיימו המבחנים כוללים הן את ספרות הקריאה הנלווית ואת הנושאים שיידונו בכיתה. לפיכך מומלץ מאוד לקרוא את נושאי הקריאה במהלך כל השנה ולא לדחותם למועד הבחינה. הנוכחות וההשתתפות הפעילה בקורס הן חובה.